

Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége

Dr. Solti Gábor

Az ökológiai gazdálkodás helyzete Magyarországon

2013. március 1.

Piliscsaba

H-2081 Piliscsaba, Wesselényi u. 10. Tel.: +36-26-373-743 E-mail: szovetseg@karpatbio.hu

Honlap: www.karpatbio.hu

Bankszámlaszám: 10702019-67239210-51100005 Adószám: 18282481-1-13

Tartalom

Bevezető	3
A biokultúra mozgalom.....	4
Vélemények az ökológiai gazdálkodás helyzetéről 2008-tól	5
A világ ökológiai gazdálkodása.....	8
Európa ökológiai gazdálkodása	9
Magyarország ökológiai gazdálkodása	9
Ellenőrző szervezetek.....	14
Magyarország ökológiai gazdálkodásának szerkezete	18
Bio-állatállomány	21
Bioméhészet	24
Kitekintés.....	26
Helyzetelemzés.....	31
Helyzetértékelés	31
Javaslatok	33

Bevezető

A Sárközy Péter Tudományos Emlékülések – 2012-ben immáron tizedszerre – alkalmat nyújtanak a visszatekintésre, a mérlegek készítésére, az eredmények, veszteségek megvonására, a további út kijelölésére. Ismert a mondás: A múlt ismerete nélkül nincs jövő. A múlt tisztelete nélkül nem építhetünk biztos alapokra épülő jövőt.

A Sárközy Péter Alapítvány 2001-es, valamint a Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége 2011-es alapítása óta hűen az alapító okiratokban megfogalmazottakhoz, méltó módon Sárközy Péter szellemiségéhez őrzik és ápolják a magyar biomozgalom hagyományait, dolgoznak a mozgalmi élet és az ökológiai gazdálkodás fejlesztésén. Ennek része az évenkénti számadás Magyarország ökológiai gazdálkodásáról, biomozgalmáról.

A biokultúra mozgalom

1983-ban a kommunizmus vége felé Magyarországon elindult egy olyan mozgalom, mely a bizalom, az erkölcs alapján állt, a magyar mezőgazdasági értékeknek egy korszerű bioszemléletű felvállalása, a gazdálkodásnak, élelmiszer-előállításnak környezetkímélő és egészségvédő megvalósítása volt.

A mozgalom alapítói: Frühwald Ferenc, Seléndy Szabolcs, dr. Mezei Ottóné. A mozgalom első támogatói között ott volt Sárközy Péter professzor, dr. Lelkes Lajos, dr. Győrffy Sándor, Varga Géza, dr. Surányi Dezső, Szent-Miklóssy Ferenc, Oláh Andor, Valló László – hogy csak néhány nevet emeljek ki a Bioklub 1984. év szervezői, előadói közül.

A mozgalom sikerét jelentette, hogy rövidesen több száz tagja lett. A Biokultúra Klub szellemi utódja jelenleg valójában a Parádi-házaspár által vezetett, 29 éve folyamatosan működő Budapesti Bioklub. Az előadások, a szakmai ismereteket nyújtó kiadványok mellett elindult a szigorú feltételek, ellenőrzések között folyó termelés. Ekkor még a gazdálkodókat elsősorban a biokultúra erkölcsi elkötelezettsége vezérelte, nem pedig a piaci haszon és az ellenőrzéstől való félelem. Gondoljunk itt vissza Tóth Lászlóra, Szécsényi Sándornéra. Ez volt a Biokultúra Egyesület fénykora. Folyamatosan növekvő bioterület, élénk, erős mozgalom, lelkes aktivisták, elkötelezett tagság, egységes, hiteles vezetés és ellenőrzés, biztos szakmai háttér, gazdálkodókat, érdeklődőket segítő szakmai kiadványok.

2001-ben már több mint 79 ezer hektáron folyt a bioélelmiszer termelés. Hét régióban 48 hazai és 13 külföldi helyi csoportban közel háromezer biokultúra tag tevékenykedett. Ez a mozgalom biztosította az ellenőrzött ökológiai gazdálkodás háttérét. Sokakat a biokiskerti gazdálkodás tapasztalatai biztattak, ösztönöztek arra, hogy átlépjenek az árutermelő ökológiai gazdálkodásba.

1999-2000-2001-ben 60-49-48%-kal növekedett hazánkban a bioterület. 2001-ben ez a lendület megtört, a fejlődés megállt. Az ellenőrzésben válság jelentkezett. Az ellenőrző szervezet szakmai igazgatója néhány társával kilépett a Biokontroll Hungária Kht.-ből és Hungária Öko Garancia Kft. néven új ellenőrző szervezetet hozott létre. Az ellenőrzött területek nagyságának növekedése lelassult, annyira, hogy 2004-től már csökkenésbe váltott át.

2001-től a helyi csoportok elsovadása is megindult. Az erős csoportok, mint a békési és a csongrádi, önálló egyesületté alakultak. Voltak csoportok, amelyek a helyi gazdakörökhöz vagy más környezetvédelmi szervezetekhez csatlakoztak. Új egyesületek, szövetségek jöttek létre. Az uniós csatlakozás idején kb. 45 olyan civil szervezet volt a bíróságoknál bejegyezve, amelyek a biokultúra nemes ügyének szolgálatát foglalmazták meg preambulumban. Pedig már 2003-ban, az uniós csatlakozás előtti EU-fórikus hangulatban a Biokultúra Egyesület 20 éves évfordulójára írt cikkemben úgy fogalmaztam, hogy „Az uniós csatlakozás legnagyobb vesztesei a magyar gazdák lesznek. Bár az ökológiai gazdálkodók talán szerencsésebb helyzetben vannak, de a csatlakozással járó változások őket is erősen fogják sújtani. A túlélést csak az összefogás jelentheti. A biogazdálkodás jelenlegi helyzete nem kedvez ennek.”

Az évek sajnos engem igazoltak. A magyar biogazdálkodás területe és a gazdaságok száma 2004 óta – a környező országok közül egyedülként – csökken. Az 1999-ben kormányprogramban megfogalmazott 300 ezer hektár alig 41%-át sikerült teljesíteni 2006 végére. Meggyőződésem, hogy ebben a kormányzati felelősség mellett a biogazdálkodás visszaszorulása, a széthúzás és önös gazdasági hatalmi érdekek is közrejátszottak.

Vélemények az ökológiai gazdálkodás helyzetéről 2008-tól

A hazai ökológiai gazdálkodás válsága 2008-ra már nyilvánvalóvá vált. Az Európai Unió Agrárgazdasága 2008/5. számában jelentette meg „A magyar ökológiai gazdálkodás válsága” c. írást, fórumot adva a témának. Az ökológiai gazdálkodás helyzetével kapcsolatban kifejtette véleményét dr. Roszik Péter, Hubai Imre és dr. Radics László.

Dr. Roszik Péter abban bízott, hogy a 2009-ben induló, ökológiai gazdálkodást segítő támogatás kimagasló összeggel fogja segíteni az átállásban lévőket és a 2011-2012-re átállók még élvezhetik a fejlett világban végbemenő bio-boom-ot.

Hubai Imre már komplexebben értékelte a kialakult helyzetet. Az ökológiai gazdálkodás nehézségei között kiemelte az állami szerepvállalás hiányát, de nem szűkítette le csak a támogatás hiányára.

Dr. Radics László professzor nem a támogatás hiányát tartotta alapvető bajnak, hanem az ökológiai akciótervet. Egy ilyen akciótervnek magában kellene foglalnia a termelés, feldolgozás, oktatás, kutatás, marketingmunka támogatását.

A gazdálkodó, a kutató-oktató és az ellenőr véleményét összefoglalva, az alábbi feladatokat fogalmazták meg:

- Hazai ökológiai akcióterv kidolgozása
- Termelés, feldolgozás, oktatás, kutatás, szaktanácsadás kiemelt támogatása
- Környezettudatos nevelés óvodától egyetemig
- Bioélelmiszerek fogyasztásának bevezetése a közoktatási és egészségügyi intézményekben
- Az alapanyag termelés mellett a feldolgozás mértékének fokozása
- Ökológiai gazdálkodás növelésével ösztönözni, lehetőséget teremteni a vidéki munkahelyteremtésre
- Az ökogazdálkodást, bioélelmiszer fogyasztást növelő marketing
- Az ellenőrzési költségek csökkentése, ebben állami szerepvállalás
- Állami szolidaritás a biogazdálkodókkal
- A betegségmegelőzési, prevenciós programokba bioélelmiszereket
- Korrekt, kiszámítható pályáztatás, a pályázati, támogatási pénzek időben történő kifizetése, gazdabarát hivatal, ügyintézés
- Az ökogazdálkodás, bioéletmód korrekt, szakszerű médiaszerepeltetése
- Ökogazdálkodók érdekérvényesítő képességének erősítése
- Biotermelő, feldolgozó és értékesítő szervezetek létrehozásának támogatása.

2009-ben végre megnyílt volna a lehetőség, hogy őszintén, nyíltan szembenézzünk a magyar ökogazdálkodás válságával és az érintettek széles körű részvételével tisztázzuk az okokat és megfogalmazzuk a fejlődés lehetőségét. A lehetőség a Magyar Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának 2009. április 24-i hortobágyi kihelyezett ülésen lett volna. A zártkörű, a Mezőgazdasági Bizottság tagjain kívül csak a Biokultúra Szövetség és a Hortobágyi nonprofit Kht. vezetői vettek rajta részt. A képviselőket a Biokultúra részéről dr. Roszik Péter tájékoztatta. A Biokultúra újság szerint volt előterjesztés, hátrányok, előnyök ismertetése, tízpontos javaslat, ígéret országgyűlési határozatra. A tanácskozás lényege az volt, hogy az ökológiai gazdálkodásba vont terület csökkenéséért a ludas szinte kizárólag a támogatási rendszer. A hazai bioválságnak csak egyetlen pontja az ellenőrzött terület csökkenése, stagnálása. A biokultúra válsága ennél összetettebb. Ezt kellene végre feltárni.

Tizenhárom éve, hogy a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program keretében 300 ezer hektár ökotertület elérését tűzték ki 2006-ig. Ennek 41%-a, 122 766 hektár valósult meg. 2009-ben induló Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban ugyancsak 300 ezer hektárt céloztak meg. Az agrárkormányzat 2010 szeptemberében az ökológiai gazdálkodás támogatását helyezte kilátásba, melynek során „*a Magyarország 2020 programban kiemelt szerepet szánunk.*” 2011 decemberében a Vidékfejlesztési Minisztérium államtitkára úgy nyilatkozott, hogy az ökológiai mezőgazdasági program „*nem kevesebbet tűz ki céljául, hogy 2020-ra megháromszorozzuk az ökológiai gazdálkodás jelenlegi méltatlanul alacsony területi arányát.*” A Nemzeti Vidékfejlesztési Programban 2020-ra 350 ezer hektár ökotertület elérése szerepel. Tizenhárom évvel ezelőtt (1989-ben hét év alatt 122 766 hektárról 300 000 hektár volt a cél. Most 2020-ig 392 ezer hektár a cél.

A hazai ökogazdálkodás válsága már tizenkettedik éve tart. Az ellenőrzött terület csökken, egyre kevesebb bioélelmiszer kerül a hazai piacra, a magyar fogyasztók asztalára. Dr. Tóth Csaba, a Biokultúra Egyesület Felügyelő Bizottságának egykori elnöke feltette a kérdést, hogy milyen okok állhatnak a hazai ökogazdálkodás stagnálása, csökkenése mögött. Pedig – ahogy fogalmazott – a munkanélküliség enyhítésében szerepe lehetne az élők munkát igénylő ökogazdálkodásnak is. Ráadásul a magasabb ár mindezt finanszírozná is. Ugyanakkor érdekes lenne megnézni, hogy miközben csökkent az ökotermesztés területe, hogyan nőtt az ökopiacra vitt termékek száma és ára?

Az Ökológiai Mezőgazdaságért Kutató Intézet 2012. február 2-án Gödöllőn tartott konferenciáján az ökológiai termékek értékesítése és marketingje szekcióülésen elhangzott, hogy a biotermékek belső fogyasztása, felhasználása túlnyomó része, az exporthoz hasonló nagyságrendű 80-90%-a importból származik. (A növekvő árak mellett az importból származó biotermékek növekvő nagy arányáról számolnak be a „MOM parki” biopiac vásárlói is.)

2009 tavaszára zavar támadt az ökotermék termelők, biogazdák és a kereskedők közötti üzleti kapcsolatban. Mindkét oldalról panaszok érkeztek a Magyar Biokultúra Szövetséghez. Erről a szövetség elnöke, Czeller Gábor így írt a Hírlevél 2009/5. számában a termelőknek, kereskedőknek a korrekt kereskedelméért szóló felhívásában: „*Az elmúlt időszakban nagyon sok probléma, panasz érkezett szóban, néha írásban a szántóföldi bionövények kereskedelme terén a Szövetség felé a kereskedelemben szereplők, de főleg a biotermelők részéről! Egyúttal sokszor kértek bennünket, hogy segítsünk tisztességes üzleti partnert találni. A panaszok igen sokrétűek voltak, (...)*”

Nézzük meg, hogy milyen az öko-gazdálkodás fejlődése Romániában és Ausztriában. **Romániában**, abban a szomszédos országban, ahol a biogazdálkodás gondolatát a kilencvenes években éppen a Biokultúra Egyesület erdélyi helyi csoportjai révén tettük le. Emlékezzünk arra, hogy 1999-ben, amikor Sebők M. Péter professzor meghívására a Biokultúra Egyesület akkori elnöke (Frühwald Ferenc) és alelnökei (dr. Solti Gábor és dr. Roszik Péter) előadásokat tartottak a kolozsvári Agrártudományi és Állatorvosi Egyetemen. Az előadásokat követően a Bioterra magyarlónai központjában Albert Imre elnöknek a Biokultúra Egyesület elnöksége felajánlotta, hogy a romániai biogazdálkodás elindításának elősegítéséül két év időtartamra a Biokultúra Egyesület ellenőrző szervezete, a Biokontroll Hungária ingyen ellenőrzi a Bioterra gazdálkodóit, valamint szaktanácsadással segíti felkészíteni a helyi ellenőröket. Ennek hatására a Bioterra megszervezte, létrehozta az első nemzeti ellenőrző szervezetét, az ECOINSPECT Kft-t. Romániában 2011-ben 15 ellenőrző szervezet ellenőrizte a 9800 gazdaságot, a 300 000 hektár földterületet. Magyarországon az elmúlt egy évtized alatt 2,5-szörösére, Romániában 14,5-szeresére nőtt az öko-terület (15. ábra).

A másik szomszédos ország, **Ausztria** a második világháború utáni befolyási övezeteket eldöntő paktum szerint a szerencsésebb övezetbe került. Ez meglátszik a mezőgazdaságuk fejlődésében is. Ausztriában - mely területileg (83 871 km²), lakosság számában (8 149 000 fő) és mezőgazdaságilag művelt terület nagyságában (2 749 416 ha) is kisebb Magyarországnál – 2010. év végén 543 605 hektár volt az ellenőrzött ökológiai gazdálkodásba bevont terület. Ez a mezőgazdaságilag művelt terület 19,7%-a (!)

Egy év alatt a növekedés üteme 4,8% (24 848 ha). A több mint félmillió hektáron 22 132 gazdaság osztozik (25 ha átlagméret). Ausztriában 2010-ben 986 millió Ft értékben forgalmaztak bioélelmiszert. Egy főre eső fogyasztás 118 Euró volt. 76 millió Euró értékben exportáltak. (Magyarországon ez 25 millió Euró és 3 Euró/fő volt. Ugyanakkor mi 20 millió Euró értékben exportáltunk biotermékeket.)

A világ öko-gazdálkodása

A világ öko-gazdálkodásának legrészletesebb statisztikai feldolgozását a svájci FiBL és az IFOAM végzi. 2012-ben is közösen tették közzé a világ öko-gazdálkodásának 2010. év végéig összesített adatait, és a várható trendeket. Ahol saját adataink pontosabbak – pl. Magyarország, illetve a Kárpát-medence egyes országai esetében – ott ezekkel számoltunk és módosítottuk a FiBL és az IFOAM statisztikai adatait.

A világ 214 államából, országából 160-ban folyt 2010-ben ökológiai gazdálkodás. 2010. év végi adatok szerint 37 millió hektáron, a világ teljes mezőgazdasági területének közel egy százalékán (0,9%) folytattak ellenőrzött ökológiai gazdálkodást. Az elmúlt tíz évben több mint háromszoros volt a növekedés.

Európában a biogazdálkodás kezdetét 1924-től, Rudolf Steiner biodinamikus mozgalmának megindításától számítjuk. Európa ötven állama közül 41-ben folyik ökológiai gazdálkodás. 2011. év végén **megközelítette a 10 millió hektárt**. Az elmúlt évtizedben különösen az Európai Unióban volt a biogazdálkodásnak dinamikus fejlődése, egy ún. „Bio-Boom”-ja. Tíz év alatt 1,9 millió hektárról mintegy 9 millió hektárra nőtt az ellenőrzött terület nagysága.

Európa ökogazdálkodása

Európában 2010. év végén több mint 10 millió hektáron (10 002 087 ha), 277 362 gazdaságban, Európa mezőgazdaságilag művelt területének 2,06%-án folyt ellenőrzött ökológiai gazdálkodás.

Az Európai Unió ökoterelete 2010. év végére már meghaladta a 9 millió hektárt (9 0160 097 ha) az ország mezőgazdaságilag művelt terület 5,1%-án.

Európában a 2009-2010 év között, egy év alatt a növekedés 798 484 hektár, 8,7%-os volt.

Magyarország ökogazdálkodása

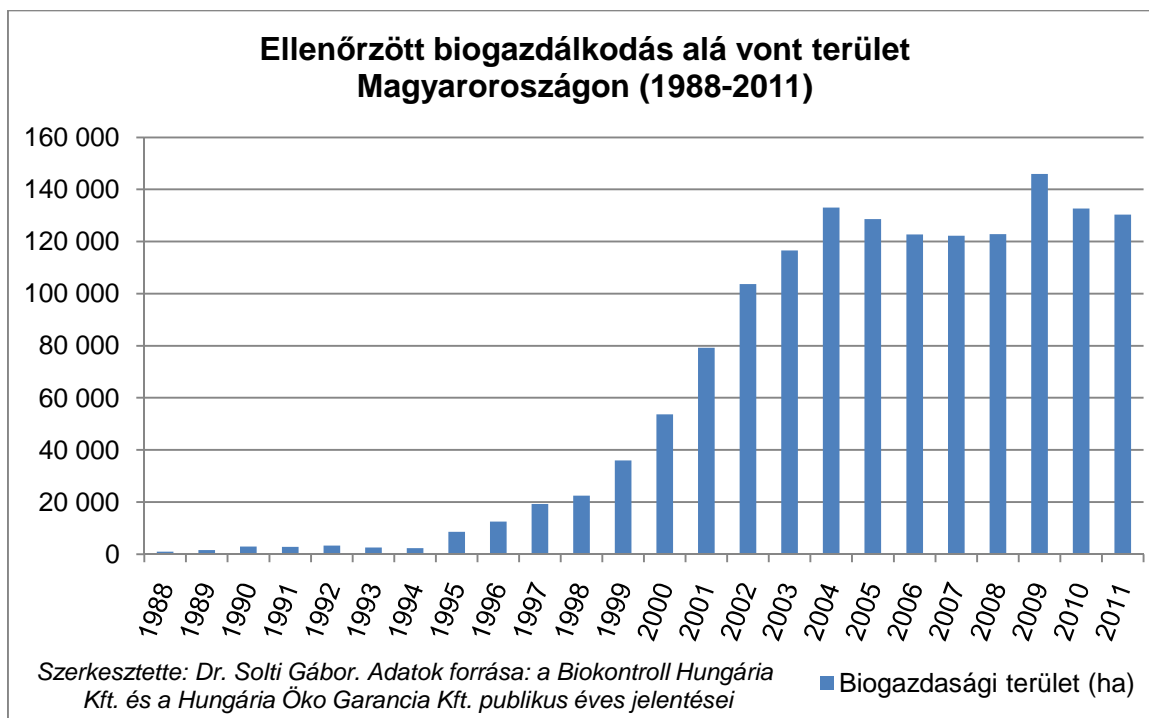
Magyarországon sajnos ez nem mondható el. Hazánkban a biogazdálkodás kezdetét a biomozgalom indulásától a Biokultúra Egyesület jogelődjétől, a Biokultúra Klub 1983-as megalakulásától számíthatjuk. 1988-ban még csak 15 üzemben folyt az ellenőrzött ökogazdálkodás. A terület ekkor még nem érte el az 1 000 hektárt. Ettől kezdve dinamikus növekedés volt tapasztalható. 2001-ben már több mint 79 ezer hektárt ellenőriztek. Ekkor azonban a fejlődés üteme megtört. 2005-2007 között pedig – a környező országokhoz képest egyedülállóan – csökkent az ökogazdálkodás területe. Ez tört meg 2008-ban. Komolyabb fordulatról azonban nem beszélhetünk, inkább stagnálásról. A 2006-2008 közötti három évben az ökogazdálkodás területe 122 270 – 122 817 hektár között változott úgy, hogy az egyes években a változás maximum alig több mint fél ezer hektár volt. 2009-ben jelentős, 11%-os növekedés volt, de ennek nem lehetett sokáig örülni, mert 2010-ben már újra több mint 13 ezer hektárral csökkent az ökoterelet.

Ellenőrzött biogazdálkodás Magyarországon (1988-2011)

Év	Bioüzemek száma (db)	Növekedés (%)	Biogazdasági terület (ha)	Növekedés (%)	Részesedés az összes agrárterületből (%)
1988	15	n. a.	1 000	n. a.	n. a.
1989	18	20,0	1 500	50,0	0,024
1990	49	172,2	2 965	97,7	0,048
1991	56	14,3	2 840	-4,2	0,046
1992	51	-8,9	3 330	17,3	0,054
1993	67	31,4	2 540	-23,7	0,041
1994	73	9,0	2 250	-11,4	0,036
1995	108	47,9	8 532	279,2	0,138
1996	127	17,6	12 460	46,0	0,201
1997	161	26,8	19 265	54,6	0,311
1998	401	149,1	22 501	16,8	0,363
1999	475	18,5	35 979	59,9	0,581
2000	762	60,4	53 649	49,1	0,916
2001	1 119	46,9	79 178	47,6	1,350
2002	1 517	35,6	103 700	31,0	1,767
2003	1 775	17,0	116 535	12,4	1,986
2004	1 842	3,8	133 009	14,1	2,267
2005	1 935	5,0	128 576	-3,3	2,191
2006	1 974	2,0	122 766	-4,5	2,092
2007	2 024	2,5	122 270	-0,4	2,090
2008	2 066	2,1	122 817	0,4	2,093
2009	2 292	10,9	145 942	18,8	2,300
2010	2 062	-10,0	132 626	-9,1	2,200
2011	1 961	-4,9	130 343	-1,7	2,200

Megjegyzés: 2000-ig a Biokultúra Egyesület (Biokontroll) által ellenőrzött, 2001-től országos adatok
 Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései
 A táblázatot készítette: Dr. Solti Gábor

1. sz. ábra

2. sz. táblázat

Ökológiai vállalkozások hazánkban 2011-ben (db)

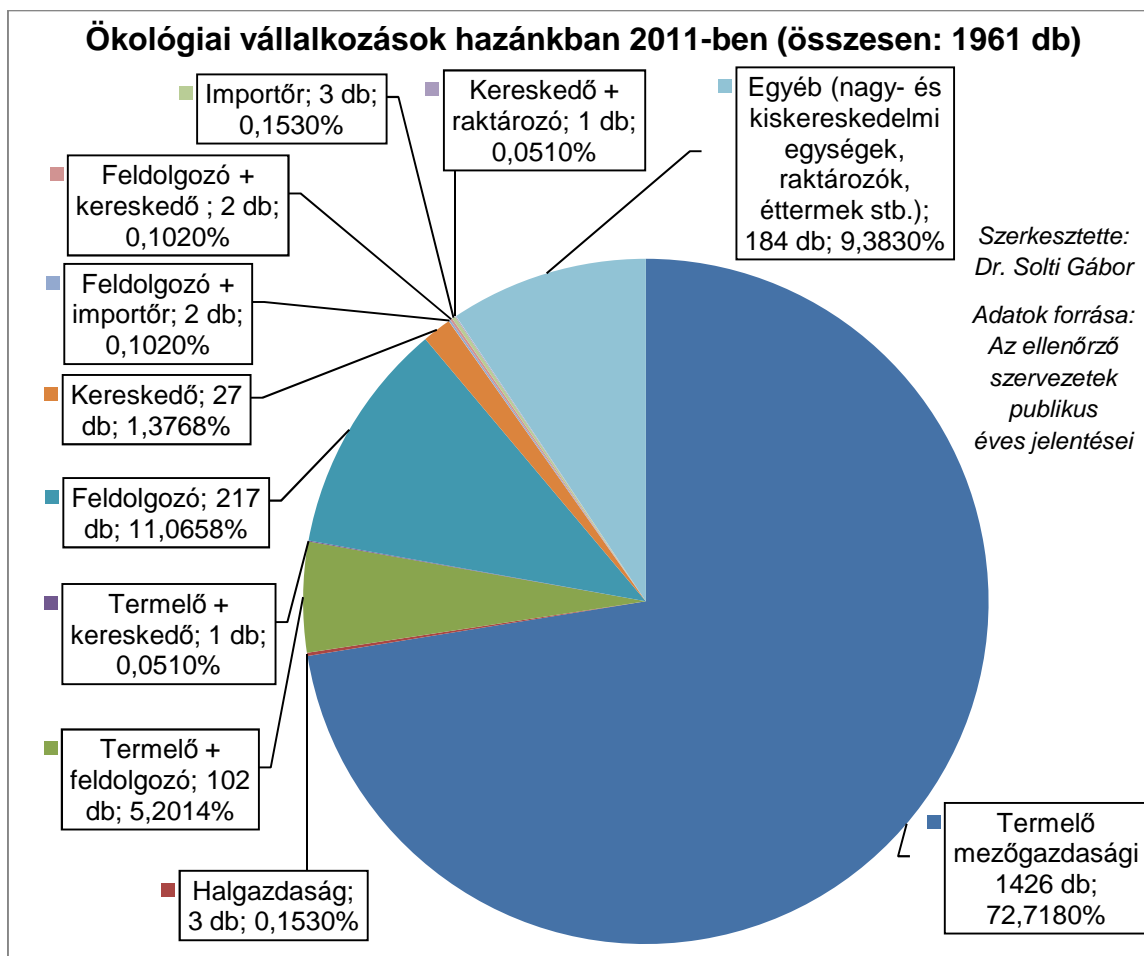
Vállalkozás típusa	HU-ÖKO-01	HU-ÖKO-02	Összesen
Termelő mezőgazdasági Halgazdaság	1345	81	1426
Termelő + feldolgozó	3	0	3
Termelő + kereskedő	99	3	102
Feldolgozó	0	1	1
Kereskedő	204	13	217
Feldolgozó + importőr	0	27	27
Feldolgozó + kereskedő	2	0	2
Importőr	0	2	2
Kereskedő + raktározó	3	0	3
Egyéb (nagy- és kiskereskedelmi egységek, raktározók, éttermek stb.)	0	1	1
Összesen	1833	128	1961

Termelők: mezőgazdasági termelők, méhészek, vadon termő növények gyűjtője

Megjegyzés: a Hungária Öko Garancia ellenőrzésénél az alvállalkozók nélkül

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: Dr. Solti Gábor

A magyar ökogazdálkodás elmúlt években tapasztalt csökkenését, megtorpanását különböző okokkal magyarázták az ökogazdálkodásban, a biomozgáloban tevékenykedők (Solti G. 2008. Az EU Agrárgazdasága 2008. 4. és 5. szám). Az azonban tény, hogy 1999-ben az akkori polgári kormányzat a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi programban az ökológiai gazdálkodás dinamikus fejlődésével számolt, 2006-ra 300 ezer hektár elérését tűzte ki célul.

1999-2001 között az éves növekedés 50-60%-os volt. Három év alatt közel 60 ezer hektárral nőtt a terület, innen kezdve azonban a növekedés üteme fokozatosan csökkent, 2004-2007 között már a terület abszolút értelemben is csökkent. Ez szoros összefüggésben van azzal, hogy a kormány 2004-től nem támogatta a biogazdálkodást. Így aztán érthető, hogy az 1999-ben kitűzött cél – a 2006-ra 300 ezer ha – csak 41%-ban (122 766 ha) valósult meg.

A 2009-ben induló Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (UMVP) újra csak 300 ezer hektárt céloz meg. Az egyik ellenőrző szervezet vezetője abban bízott, hogy az UMVP-ben „2009-ben induló ökológiai gazdálkodást segítő támogatás kiemelkedően magas összeggel

fogja segíteni az átállásban levőket. (...) Az átállási támogatás összege magasabb lesz a ma folyó programokban is, mint az átálltban, a többletkultúrától függően tíz-húszezer, de akár 100 ezer Ft is lehet hektáronként. Amennyiben a gazda elkezdené a biogazdálkodást most (támogatás nélkül), és átállna, akkor elveszítené a jogosultságát az átállási támogatásra vagy időarányos részére.”

Az ellenőrző szervezet vezetője abban bízott, hogy a Biokontroll gazdálkodását is érzékenyen érintő visszaesés után, 2009-től azok a gazdák, akik a támogatás hiánya miatt korábban nem csatlakoztak az öko-gazdálkodáshoz, azok 2009-ben már igen. *„Nagyon reméljük, hogy a 2009-ben indulók és 2011-re, 2012-re átállók még élvezhetik a „bio-boom” (a biotermékek árának és fogyasztásának 10-20%-os éves növekedése a fejlett világban) jótékony hatásait a biopiacokon, a mai biosokhoz hasonlóan. Úgy legyen...”* – reménykedik az ellenőrző szervezet vezetője.

A remények, azóta, hogy 2004-ben még azt hittük, hogy az uniós csatlakozás az öko-gazdálkodás kitörési pontja lehet, sorra nem váltak be. Hat év után nem reményeket, álmokat kellene megfogalmazni, hanem reálisan számot vetni azzal, hogy 2004., az EU-s csatlakozás óta Magyarországon az ökológiai ellenőrzött terület 122 270 – 145 942 hektár között mozgott, gyakorlatilag stagnált. Nálunk a bio-boomnak jele sincs.

Pedig a Kárpát-medence és benne hazánk kiváló adottságokkal rendelkezik a mezőgazdaságra, ezen belül is az öko-gazdálkodásra. Kevesen tudják, hogy a világon a Kárpát-medence rendelkezik leginkább olyan talaj, éghajlati és vízrajzi viszonyokkal, amelyek alkalmassá teszik a legkiválóbb mezőgazdálkodásra. A Kárpát-medence 120 millió embernek biztosíthatná a jó minőségű élelmiszert. Euráziában csak két olyan síkság van, amely mindig bő terméssel jutalmazza meg az ember fáradtságos munkáját: az egyik Mezopotámia – a Tigris és az Eufrátesz között -, a másik a magyar Alföld a Duna, Tisza, Maros folyók vidéke, illetve a Kárpát-medence. Amíg azonban Mezopotámiában a mezőgazdálkodás csak öntözéssel lehetséges, mivel klímája szélsőséges, addig a Kárpát-medence kontinentális éghajlata az emberi megtelepedésre – földművelésre és állattartásra – a legalkalmasabb terület. – állítja Kiszely István

Az pedig, hogy országunknak még mindig sikerült megőrizni a GMO mentességet, felbecsülhetetlen előnyt jelent. Ki kellene használni azt is, hogy az egyre tudatosabbá váló, illetve az élelmiszerbotrányoktól megriadt fogyasztók egyre inkább keresik az ellenőrzött, garantált minőségű élelmiszereket.

Ellenőrző szervezetek

A fenti garanciát az ellenőrző szervezetek munkája biztosítja. A magyarországi ellenőrzés a holland SEC (későbbi nevén SKÁL) ellenőrző szervezettel kezdődött. A holland ellenőrző szervezet kivonulása után csak a Biokultúra Egyesület (majd Szövetség) tulajdonában lévő Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Biokontroll) volt az egyedüli ellenőrző szervezet.

Később, 2001-től Ausztria és Németország vezető ellenőrző szervezetei és a Biokontrollból kivált szakemberek, ellenőrök, a Biokontroll egykori igazgatójának a vezetésével megalapították a Hungária Öko Garancia Kft (későbbiekben: HÖG) ellenőrző szervezetet. Ezt követően a HÖG piaci részesedése 2010-ig fokozatosan nőtt, 2010-ben már az összterület közel 9%-át ellenőrizte. Sajnálatos, hogy 2011-ben, bár kis mértékben, de mindkét ellenőrző szervezet ellenőrzése csökkent.

3. sz. táblázat

A magyarországi ökoellenőrzés megoszlása (1996-2011)

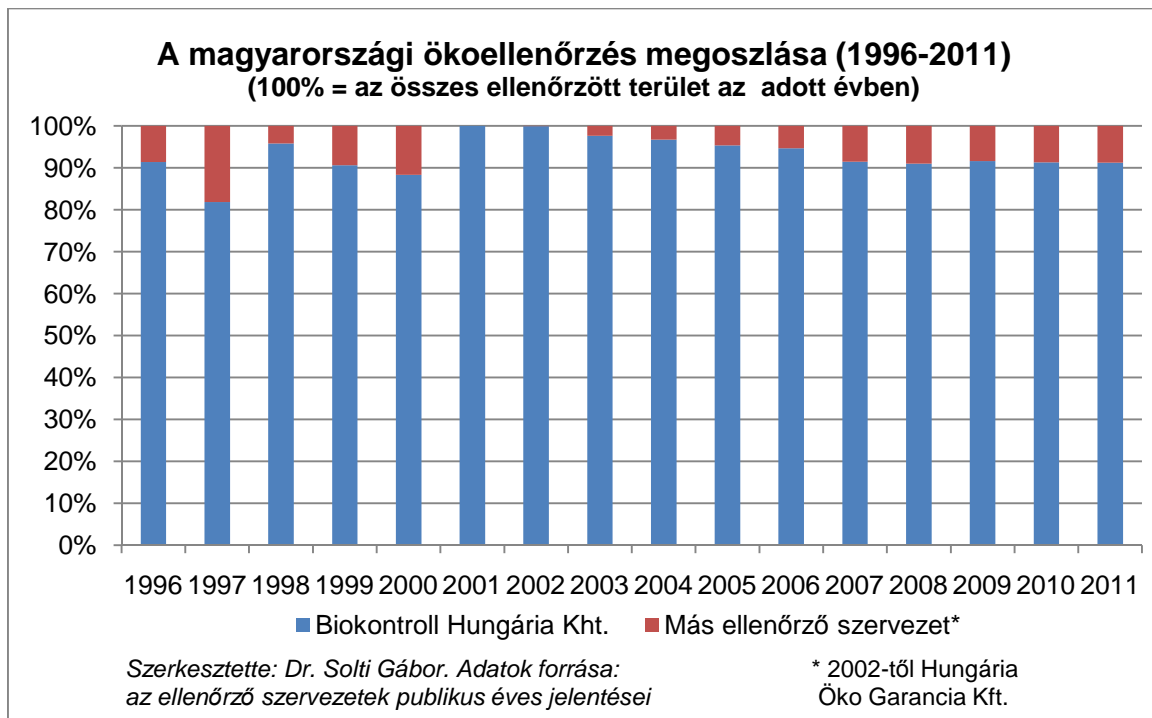
Év	Biokontroll Hungária Kht.	Más ellenőrző szervezet*	Összesen (ha)	Biokontroll Kht. aránya az összes ellenőrzésből (%)
1996	11 390	1 070	12 460	91,41
1997	15 772	3 493	19 265	81,87
1998	21 565	936	22 501	95,84
1999	32 609	3 370	35 979	90,63
2000	47 221	6 248	53 469	88,31
2001	79 178	-	79 178	100,00
2002	103 672	28	103 700	99,97
2003	113 816	2 719	116 535	97,67
2004	128 690	4 319	133 009	96,75
2005	122 616	5 960	128 576	95,36
2006	116 197	6 519	122 766	94,65
2007	111 873	10 397	122 270	91,50
2008	111 800	11 017	122 817	91,03
2009	133 720	12 222	145 942	91,63
2010	121 071	11 555	132 626	91,29
2011	118 937	11 406	130 343	91,25

*Megjegyzés: 2002-től Hungária Öko Garancia Kft.

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

3. sz. ábra

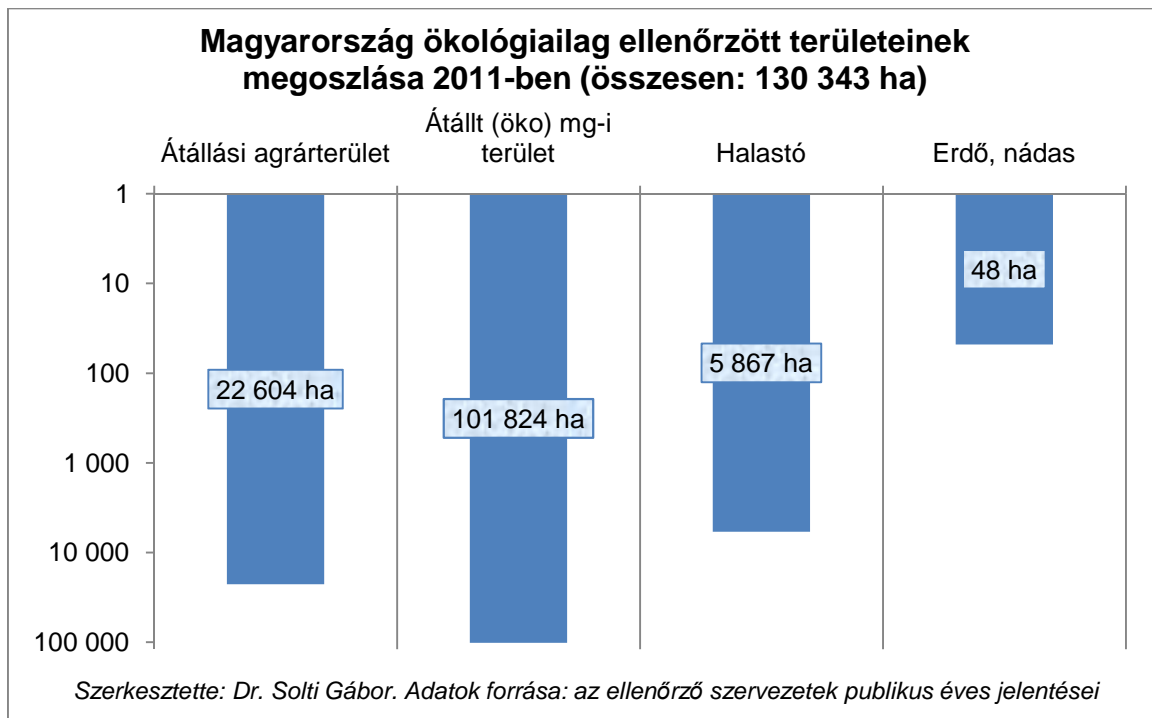
4. sz. táblázat

Magyarország ökológiailag ellenőrzött területe 2011-ben az ellenőrző szervezetek arányában

Terület-kategória	Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.		Hungária Öko Garancia Kft.		Összesen	
	ha	%	ha	%	ha	%
Átállási	20 389	17,10	2 215	19,40	22 604	17,30
Átállt (öko)	92 681	77,90	9 143	80,20	101 824	78,10
Halastó	5 867	5,00	-	-	5 867	4,50
Erdő, nádas	-	-	48	0,40	48	0,03
Összesen	118 937	100,00	11 406	100,00	130 343	100,00

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

Megjegyzés: logaritmikus skála

Különösen figyelemre méltó a két ellenőrző szervezetnek a tevékenysége 2004-től, attól az évtől, amikor a hazai öko gazdálkodás a növekedési pályáról a csökkenésre állt.

5. sz. táblázat

Magyar. öko gazdálkodási területének megoszlása az ellenőrző szervezetek között (2004-2011)

Évszám (dec. 31-i állapot)	Összes ellenőrzött öko gazdálkodási terület			Biokontroll Hungária Kht.			Hungária Öko Garancia Kft.		
	Σ ha	Különbség ha	%	Ellenőrzött terület (ha)	Különbség ha	%	Ellenőrzött terület (ha)	Különbség ha	%
2004	133 009			128 690			4 319		
2005	128 576	-4 433	-3,33	122 616	-6 074	-4,72	5 960	1 641	37,99
2006	122 766	-5 810	-4,52	116 197	-6 419	-5,24	6 519	559	9,38
2007	122 270	-496	-0,40	111 873	-4 324	-3,72	10 397	3 878	59,49
2008	122 817	547	0,45	111 800	-73	-0,07	11 017	620	5,96
2009	145 942	23 125	18,83	133 720	21 920	19,61	12 222	1 205	10,94
2010	132 626	-13 316	-9,12	121 071	-12 649	-9,46	11 555	-667	-5,46
2011	130 343	-2 283	-1,72	118 937	-2 134	-1,76	11 406	-149	-1,29

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

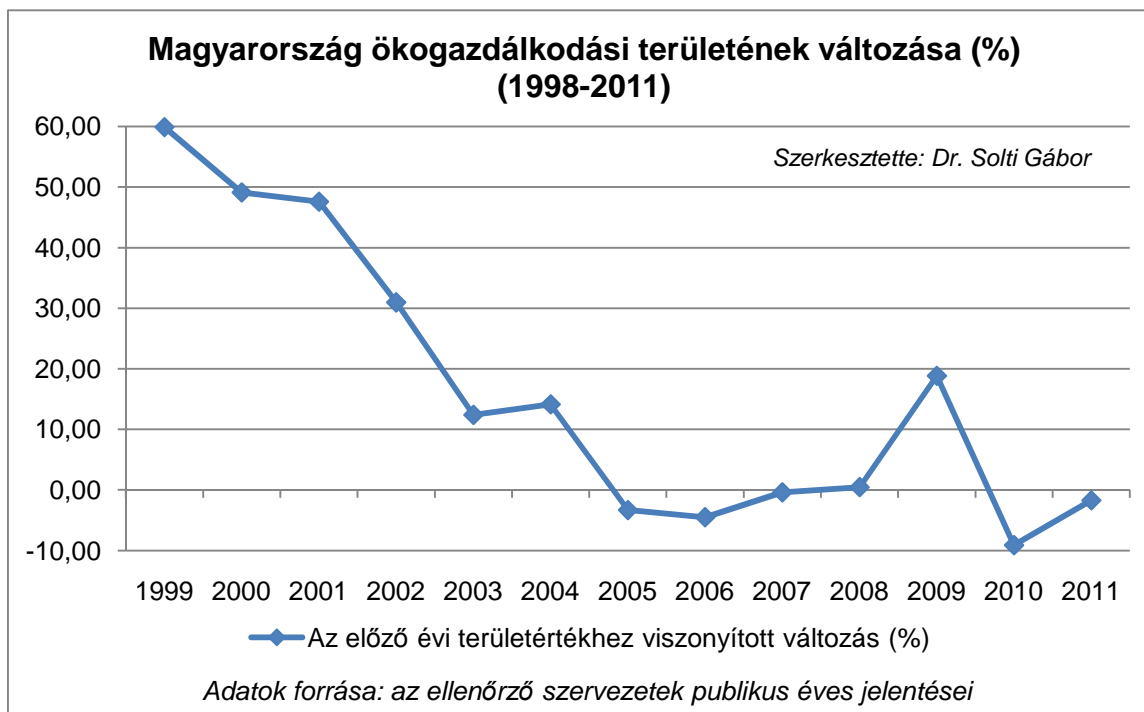
A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

Magyarország ökológiai területének változása 1998-2011 között

Év	Terület (ha)	Növekedés az előző évihez képest (ha)	Változás (%)
1998	22 501	n. a.	n. a.
1999	35 979	13 478	59,90
2000	53 649	17 670	49,11
2001	79 178	25 529	47,59
2002	103 700	24 522	30,97
2003	116 535	12 835	12,38
2004	133 009	16 474	14,14
2005	128 576	-4 433	-3,33
2006	122 766	-5 810	-4,52
2007	122 270	-496	-0,40
2008	122 817	547	0,45
2009	145 942	23 125	18,83
2010	132 626	-13 316	-9,12
2011	130 343	-2 283	-1,72

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései
A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

5. sz. ábra

Magyarország ökológiai gazdálkodásának szerkezete

7. sz. táblázat

Magyarország ökológiai gazdálkodásba vont területeinek alakulása az Európai Unióba történő belépést követően 2004-2011 között

Év	Áttállítás alatti terület		Átállt (öko) terület		Egyéb / Nem tanúsított terület*		Összesen ha
	ha	%	ha	%	ha	%	
2004	57 175	42,99	75 834	57,01	n. a.	n. a.	133 009
2005	43 811	34,07	84 765	65,93	n. a.	n. a.	128 576
2006	30 599	24,92	92 167	75,08	n. a.	n. a.	122 766
2007	12 622	10,32	109 208	89,32	440	0,36	122 270
2008	13 081	10,65	108 579	88,41	1 157	0,94	122 817
2009	30 852	21,14	115 045	78,83	45	0,03	145 942
2010	30 021	22,64	102 562	77,33	43	0,03	132 626
2011	22 604	17,34	101 824	78,12	5 915	4,54	130 343

*Egyéb / Nem tanúsított terület: halastó, erdő, nádas. Az eltérő szempontú adatösszegzések miatt nem minden évben találunk ilyen besorolású adatot (ahol nincs ilyen besorolású területadat, ott a másik két kategória tartalmazza a máskor ide sorolt területeket is).

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

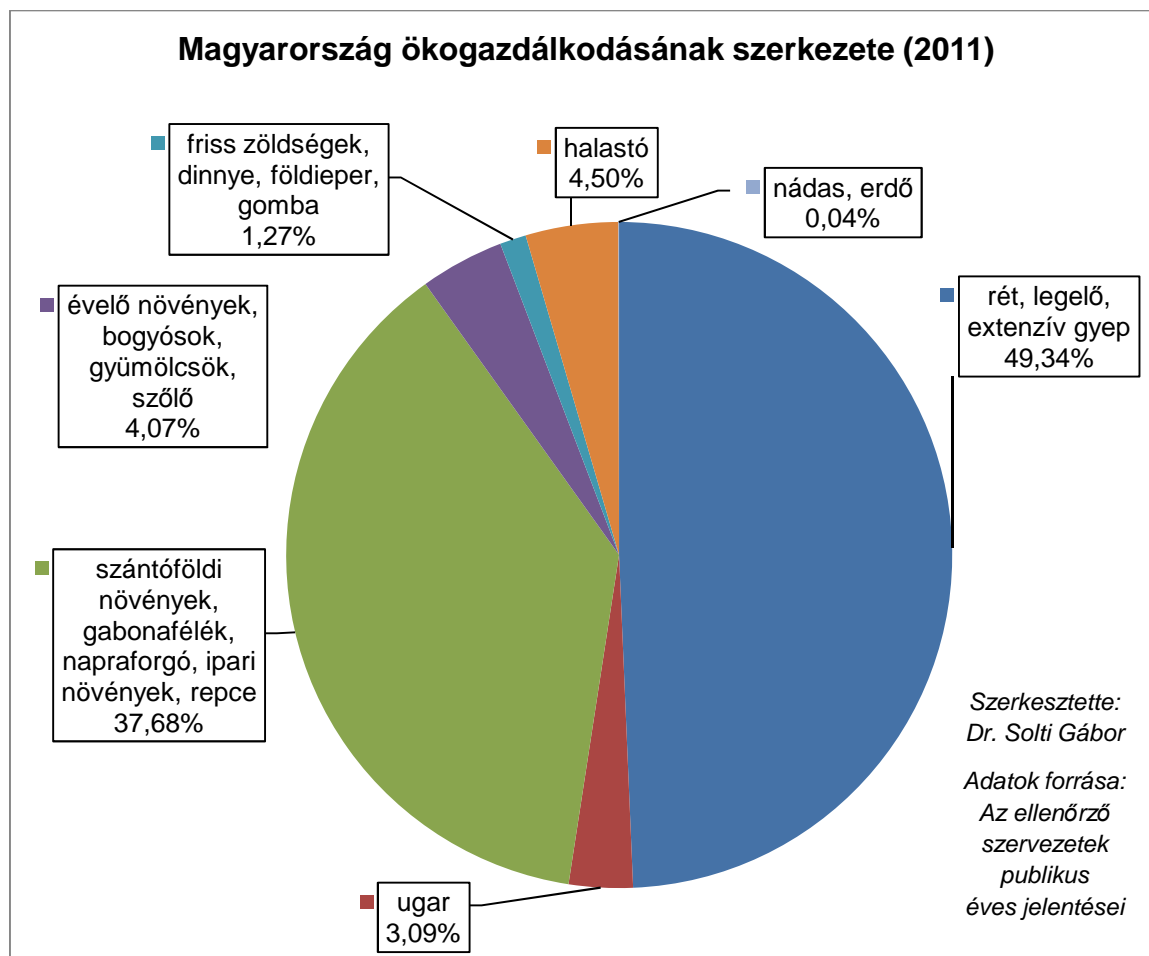
8. sz. táblázat

Magyarország ökológiai gazdálkodásának szerkezete (2011)

Területkategória	Átállási termőföld (ha)	Átállt/öko termőföld (ha)	Összesen (ha)	Összesen (%)
rét, legelő, extenzív gyepek	11176,7	53135,3	64311,9	49,34
ugar	988,7	3042,0	4030,6	3,09
szántóföldi növények, gabonafélék, napraforgó, ipari növények, repce	7374,9	41744,0	49118,8	37,68
évelő növények, bogyósok, gyümölcsök, szőlő	2911,6	2399,2	5310,7	4,07
friss zöldségek, dinnye, földieper, gomba	152,2	1503,9	1656,2	1,27
halastó			5867,0	4,50
nádas, erdő			47,8	0,04
Összesen:	22604,0	101824,3	130343,1	100,0

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

Magyarország ellenőrzött ökotgazdálkodási területének több mint fele (57%) rét, legelő, extenzív gyepek, ugar, halastó és nem minősített nádas, erdő. Az ellenőrzött terület közel ötvenezer hektáron (49 119 ha, 38%) termesztettek gabonaféléket, napraforgót, repcét, ipari növényeket, burgonyát. Ezek egy része is takarmánynövény volt. A legelőterületek, ugar, halastavak, nádas, erdő és a szántóföldi növények összes ellenőrzött területe 123 376 hektár, 94,6%. Gyümölcsöket, szőlőt, bogyós növényeket 5 311 hektáron, friss zöldségeket, dinnyét, földiepreket, termesztett gombát 1 656 hektáron termesztettek. A két termékkategória az összterület 5,4%-át teszi ki. Az ültetvények (bogyósok, gyümölcsösök, szőlő) területe nagyságrendben hasonló a halastavak méretéhez. A magyar biotermékek 80-90%-a még mindig exportra kerül. A FIBL statisztikája szerint Magyarország 2010-ben 20 millió Euró értékben exportált bioélelmiszert.

9. sz. táblázat

A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. által ellenőrzött terület szerkezete (2011)

Területkategória	Átállási terület ha	Átállt terület ha	Összesen	
			ha	%
Szántóföldi növények	5 698,9	33 594,5	39 293,4	33,0
Friss zöldségek, dinnye, földieper, termesztett gomba	147,1	1 474,9	1 622,0	1,4
Évelő növények, gyümölcs, bogyós gyümölcsök, szőlő	2 849,4	2 190,4	5 039,8	4,2
Rét, legelő, extenzív gyepek	10 961,5	52 425,4	63 386,9	53,3
Ugar	731,6	2 996,0	3 727,6	3,1
Egyéb			5 867,0	4,9
Összesen:	20 388,6	92 681,2	118 936,8	100,0

Adatok forrása: a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. publikus éves jelentése
A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

A Biokontroll által ellenőrzött 113 069,73 hektár földterület közel 60%-a (67 114,5 ha) rét, legelő, extenzív gyepek és ugar. Ezen közel 24 000 szarvasmarha, 6 763 juh, 993 kecske legel. Ez azt jelenti, hogy a hektáronkénti számosállat (állategység) létszám nem éri el az 1-et. A kívánatos 2 lenne. Közel 40 ezer hektáron ellenőriztek szántóföldi növényeket, főleg gabonaféléket. Figyelemre méltó, hogy az évelő növények, gyümölcsök, szőlők esetében az átállítás alatti terület 660 hektárral nagyobb, mint a már átállt, ökoterület. Különösen nagy a dió és szőlő területek bővülése. A friss zöldségek, dinnye, földieper, termesztett gomba stb. területe nem éri el az összes ellenőrzött terület másfél százalékát (1 622 ha). Sajnos a kedvezőtlen szerkezet már több mint egy évtizede jellemzi az ökológiai gazdálkodást.

10. sz. táblázat

A Hungária Öko Garancia Kft. által ellenőrzött terület szerkezete (2011)

Területkategória	Átállási terület ha	Átállt terület ha	Összesen	
			ha	%
Szántóföldi terület	1 675,9	8 149,5	9 825,4	86,1
Friss zöldségek, dinnye, földieper, termesztett gomba	5,1	29,0	34,2	0,3
Évelő növények, gyümölcs, bogyós gyümölcsök, szőlő	62,2	208,7	270,9	2,4
Rét, legelő, extenzív gyepek	215,1	709,9	925,0	8,1
Ugar	257,1	46,0	303,1	2,7
Egyéb			47,8	0,4
Összesen:	2 215,5	9 143,1	11 406,4	100,0

Adatok forrása: a Hungária Öko Garancia Kft. publikus éves jelentése. Szerkesztette: dr. Solti Gábor

A Magyarországon akkreditált másik ellenőrző szervezet, a Hungária Öko Garancia Kft. ellenőrzésében erősen eltér a Biokontrolltól. A teljes ellenőrzött terület 86,1%-a szántóföldi kultúra, ezen belül is túlnyomórészt gabonafélék (5 823 ha). A rét, legelő, gyep terület nem éri el az ezer hektárt (8,1%). Az ugaron hagyott terület 303 hektár (2,7%). A HÖG ellenőrzésében sem túl jelentős az évelő növények ellenőrzése. A 271 hektár az összes terület 2,4%-át teszi ki. A zöldségféléké elenyésző, 34 hektár (0,3%).

Bio-állatállomány

Az összes állatállomány 75%-a szarvasmarha. Ha még hozzávesszük a 933,4 számosállományú bivalyállományt, mely az összes állomány 4,2%-a, így a kérődzők a 22 216,056 állategységből 17 607,7 állategységet tesz ki, mely az összesnek 79,2%-a. Ha figyelembe vesszük, hogy ennek az állatállománynak túlnyomó része a nemzeti parkokban él, akkor láthatjuk, hogy a lakosság részére biohúsnak csak elenyészően kis része kerül. Kedvezőtlen, hogy Magyarországon 5,88 hektárra jut egy állategységnyi állat.

A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. által ellenőrzött állatállomány (1999-2011) (számosállat állategység*)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		2010		2011.	
	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	sz. e.	db	sz. e.	db	sz. e.	db
<i>Ellenőrzött (állattartó) gazdaságok száma (db)</i>	48	60	72	83	137	160	156	148	134	113	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>	<i>n. a.</i>
Baromfi	107,4	129,3	195,9	162,1	85,4	147,2	144,2	108,0	188,5	145,0	938,7	66 654	748,8	68 211	n.a.	67 707
Bivaly	2,0	6,0	123,5	70,3	289,2	327,4	348,1	345,3	539,2	938,6	1019,0	-	933,4	-	n.a.	-
Gímszarvas	-	-	-	-	-	-	23,2	-	-	-	-	-	-	-	n.a.	-
Juh	1053,6	909,6	1292,4	1608,5	2273,0	2121,8	2087,6	1677,0	1256,0	1108,7	1601,9	11 100	1167,5	9 440	n.a.	6 763
Kecske	26,8	65,3	86,1	146,9	260,5	252,8	200,9	284,4	304,3	204,1	279,5	1 857	250,8	1 661	n.a.	993
Ló	20,2	221,0	281,2	677,4	341,2	247,3	209,8	386,7	229,9	73,0	140,8	186	143,4	177	n.a.	178
Nyúl	-	-	-	-	-	-	0,2	-	-	-	3,1	-	1,1	-	n.a.	-
Őszvér	-	-	-	-	-	1,4	-	-	-	-	-	-	-	-	n.a.	-
Sertés	34,5	255,0	225,3	327,4	444,8	703,5	527,2	655,8	830,5	1001,9	2232,5	5 627	1530,7	4 322	n.a.	2 614
Szamár	1,5	14,4	2,4	-	12,5	32,8	19,3	20,7	35,2	30,7	-	-	-	-	n.a.	-
Szarvas-marha	2290,8	3582,9	6180,7	8862,4	7503,4	8419,4	12112,6	11453,1	13046,1	12608,6	14356,4	23 317	15406,6	31 033	n.a.	23 938
Egyéb állat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	102	-	35	n.a.	68
Összesen:	3536,8	5183,5	8387,5	11855,0	11210,0	12253,6	15672,9	14931,0	16429,6	16110,7	20571,8	108843	20 182,2	114 879	n.a.	102 261

*2010-től a mértékegység megváltozott darabra

Adatok forrása: a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

Magyarország bio-állatállományának változása (1999-2010) (számosállat állategység)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Baromfi	107,5	129,3	195,9	162,1	85,4	631,2	341,9	115,4	481,4	505,0	1 479,8	1 318,0
Bivaly	2,0	6,0	123,5	70,3	289,2	374,4	348,1	345,3	539,2	938,6	1 019,0	933,4
Gímszarvas	-	-	-	-	-	-	23,2	-	-	-	-	-
Juh	1 053,6	909,6	1 292,4	1 608,5	2 273,0	2 136,5	2 088,6	1 677,1	1 258,8	1 112,2	1 605,3	1 170,8
Kecske	26,8	65,3	86,1	146,9	260,5	195,5	214,7	294,0	328,0	243,7	310,8	254,6
Ló	20,2	221,0	281,2	677,4	341,2	247,3	209,8	386,7	229,9	84,0	151,8	155,4
Nyúl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,1	1,1
Öszvér	-	-	-	-	-	1,4	-	-	-	-	-	-
Sertés	34,5	255,0	225,3	327,4	444,8	769,1	563,1	685,0	1 145,0	1 196,8	2 376,1	1 719,2
Szamár	1,5	14,4	2,4	-	12,5	32,8	19,3	20,7	35,2	30,7	-	-
Szarvasmarha	2 290,8	348,9	6 180,7	8 882,4	7 503,4	8 419,4	12 235,0	11 485,2	13 927,7	13 611,2	15 696,2	16 663,8
Összesen	3 535,9	5 083,5	8 068,1	11 855,0	10 835,4	12 860,6	16 043,6	15 009,4	17 945,1	17 722,2	22 642,1	22 216,1
Növekedés (%)	n. a.	43,7	65,0	41,3	-5,4	15,0	25,0	-6,4	29,0	-1,2	27,8	-1,9

Adatok forrása: az ellenőrző szervezetek publikus éves jelentései

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

13. sz. táblázat

A bio-állatállomány változása 2010-2011 között

	2010			2011			Változás 2010-2011	
	Biokontroll db	HÖG db	Összesen db	Biokontroll db	HÖG db	Összesen db	Összesen db	%
Szarvasmarha	31 033	1 412	32 445	23 938	712	24 650	-7 795	-24,03
Juh	9 440	22	9 462	6 763	24	6 787	-2 675	-28,27
Sertés	4 322	1 055	5 377	2 614	995	3 609	-1 768	-32,88
Kecske	1 661	25	1 686	993	90	1 083	-603	-35,77
Baromfifélék	68 211	43 256	111 467	67 707	71 699	139 406	27 939	25,06
Lófélék	177	12	189	178	8	186	-3	-1,59
Egyéb állatok	35	n. a.	35	68	n. a.	68	68	94,29

Adatok forrása: Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és Hungária Öko Garancia Kft. publikus éves jelentései. A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

Bioméhészet

14. sz. táblázat

A magyar bioméhészet fejlődése 1998-2011 között

Év	Méhészek száma (db)	Átállási méhcsaládok száma (db)	Átállt méhcsaládok száma (db)	Összes méhcsalád (db)	Tanúsított méz (kg)
1998	49	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
1999	76	5 241	561	5 802	101 386
2000	165	9 433	5 120	14 553	123 692
2001	207	8 228	7 304	15 532	231 550
2002	193	4 514	10 823	15 337	178 281
2003	177	753	13 713	14 466	245 168
2004	169	910	13 374	14 284	n. a.
2005	174	1 885	14 640	16 525	n. a.
2006	174	1 685	14 698	16 383	n. a.
2007	192	2 977	15 861	18 838	n. a.
2008	200	1 574	18 470	20 044	n. a.
2009	192	1 093	20 170	21 263	n. a.
2010	181	754	18 622	18 376	n. a.
2011	181	n. a.	n. a.	19 376	n. a.

Adatok forrása: Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.

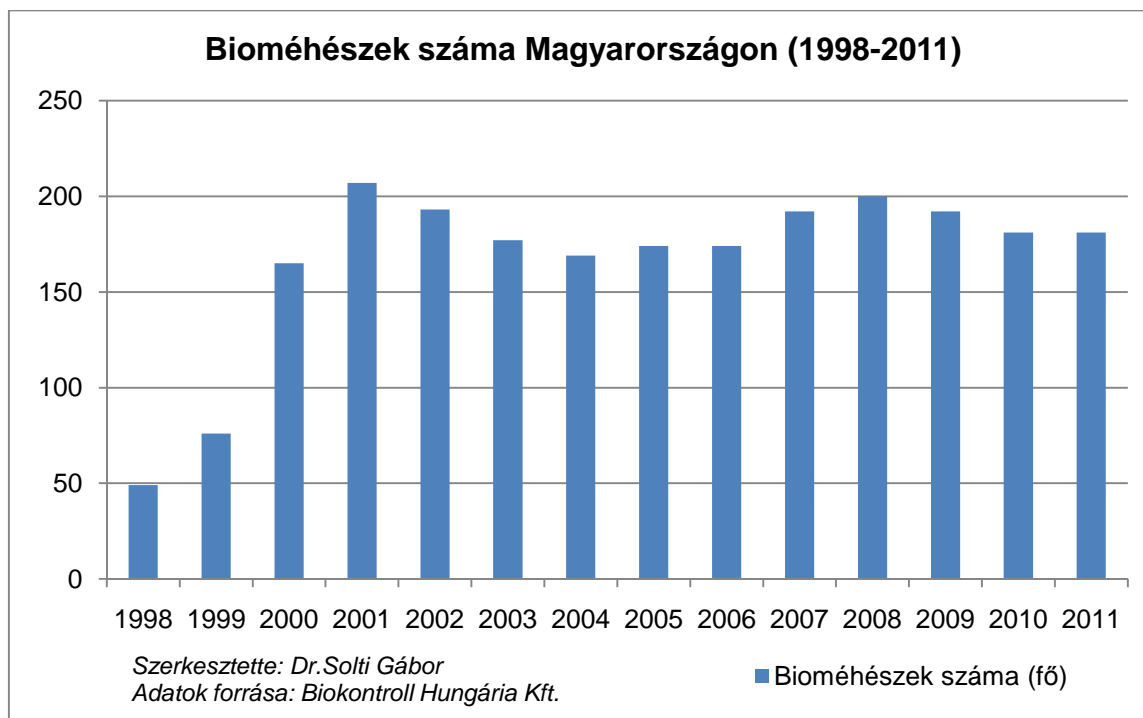
A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

A bioméhészet a kezdeti, az 1988-2001 közötti időszakban a hazai ökotudományok sikeres ágazata volt, először gyorsan növekedett. A méhészek száma megnégyszereződött, az átállási méhcsaládok száma 5200-9400 közötti volt évente. Az összes méhcsalád száma megháromszorozódott, elérte a 15 532 családot. 2001-ben 207 méhész jelentette a csúcsot. Ekkor 231,5 tonna tanúsított mézet állítottak elő. A következő évtizedet azonban a stagnálás éveivel jellemezhetjük. 2001-2011 között a méhészek száma 207-169 között változott. 2008-2010 között 200-ról 181-re csökkent a számuk. Az összes méhcsalád száma 14 284-21 263 család között változott 2004-2011 között. Az utánpótlás hiányát jelzi, hogy az átállási méhcsaládok száma 2003-tól évente háromezer alatti, 2010-ben tizenkét év óta a legalacsonyabb, csak 754 család volt átállási. A bioméhészet gondját dr. Szalay László, a Méhészek Biokultúra Egyesületének egykori tiszteletbeli elnöke még 2003-ban az alábbiakban fogalmazta meg. Szalay László már nincs közöttünk, de szavai még ma is figyelmeztetőek:

„2001-hez képest 2003-ig 30 méhésszel csökkent a bioméhészek száma. A rendszerből kiváltak az elvnek nem, csak a bürokratikus rendszernek fordítottak hátat. A volt és jelenlegi bioméhészek az ökológikus méhészek létjogosultságát és nehézségeit is elismerik. Belátják: a bioméhészet igényrendszere jogos, ugyanakkor sokan állítják: szinte lehetetlen betartani minden újabb követelményt. Tudom, hogy a rendszerből kivált méhészek továbbra is töreksznek a vegyszermaradéktól mentes termékek előállítására...”

„A bioméhészet kiterjedését akadályozza az ökológikus növénytermesztés növekedésének lassú volta. A bioméhészet a többi ágánál később indulhatott, nagyobb volt a fejlődési üteme, elérte az ökológiai növénytermesztés adta lehetőségeket és ettől kezdve a vegyszermentesen kezelt méhlegelő nem állt rendelkezésünkre. Ezt felismerve jeleztem a Biokontrollnak, hogy szükség van a vegyszeresebb területek igénybevétele feltételeinek a kidolgozására. Ezzel a feladattal a Kht. a Kertészetin a Rovartani Tanszék vezetőjét bízta meg. A munka nem készült el. Ökológikus növénytermesztők a körletükre bárkit beengednek. Ha vegyszermentes területre közösséges méhész letelepedik, ott nem lesz bioméz!”

Amikor ezekre 2003-ban figyelmeztetett, a bioméhészek száma 177 volt. 2010-ben és 2011-ben 181.

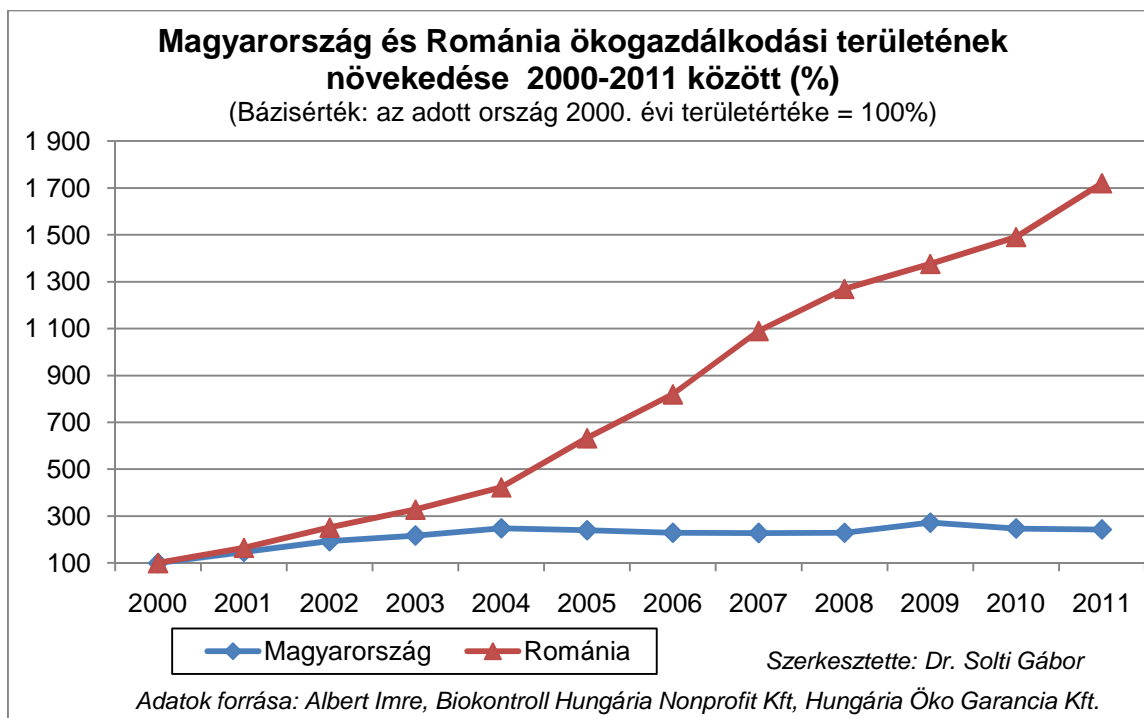
Kitekintés

2000-2010. közötti évtizedben 14,9 szerezésre (!) nőtt Románia ellenőrzött ökoterülete. Magyarországé ugyanakkor csak 2,4-szeresére.

Magyarország és Románia öko gazdálkodásának összehasonlítása (2000-2012)

	Magyarország			Románia		
	Terület ha	Növekedés ha	%	Terület ha	Növekedés ha	%
2000	53 649	n.a.	n.a.	17 438	n.a.	n.a.
2001	79 178	25 529	47,6	28 800	11 362	65,2
2002	103 700	24 522	31,0	43 850	15 050	52,3
2003	116 535	12 835	12,4	57 200	13 350	30,4
2004	133 009	16 474	14,1	73 800	16 600	29,0
2005	128 576	-4 433	-3,3	110 400	36 600	49,6
2006	122 766	-5 810	-4,5	143 000	32 600	29,5
2007	122 270	-496	-0,4	190 129	47 129	33,0
2008	122 817	547	0,4	221 413	31 284	16,5
2009	145 942	23 125	18,8	240 000	18 587	8,4
2010	132 626	-13 316	-9,1	260 000	20 000	8,3
2011	130 343	-2 283	-1,7	300 000	40 000	15,4
2012	n. a.	n. a.	n. a.	450 000*	150 000	50,0

*Becsült adat. Adatok forrása: Albert Imre, Biokontroll Hungária Nonprofit Kft, Hungária Öko Garancia Kft. A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor.

Nézzük meg a Kárpát-medence nyolc országa esetében az öko terület növekedését 2004-2010 között (15. táblázat)!

16. sz. táblázat

A Kárpát-medence országainak öko gazdálkodási területe 2004-2011 között (ha)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Szerbia	542	n. a.	740	830	4 494	8 661	8 635	11 099
Horváto.	2 853	3 124	6 145	7 561	10 010	14 194	23 352	n. a.
Szlovákia	53 801	90 206	120 417	117 906	140 755	145 490	174 471	166 700
Románia	73 800	92 770	107 578	131 401	140 132	168 288	182 706	229 946
Ausztria	344 916	479 216	477 472	481 636	491 825	518 757	543 605	536 877
Szlovénia	23 032	23 499	26 831	29 322	29 838	29 388	30 696	32 149
Ukrajna	240 000	241 980	242 034	249 872	269 984	270 193	270 226	270 320
Magyaro.	133 009	128 576	122 766	122 270	122 817	145 942	132 626	130 343
Összesen	871 953	1 059 371	1 103 983	1 140 798	1 209 855	1 300 913	1 366 317	n. a.

Adatok forrása: a 2004-2010 közötti adatoknál a Magyarországra vonatkozó adatok saját gyűjtésből származnak, míg a többi ország esetében a forrás a FiBL és az IFOAM közös kiadványa, melynek címe: *The World of organic agriculture. Statistics and emerging trends 2012.*; a 2011. évi adatok forrásai: Eurostat (Bulgária, Észtó., Románia, Szlovákia, Szlovénia); *Grüner Bericht 2012* (Ausztria); *National Association Serbia Organica: Organic Agriculture in Serbia - At a Glance 2013.* (Szerbia); *Organic Federation of Ukraine* (Ukrajna). Magyarország: saját gyűjtés.

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

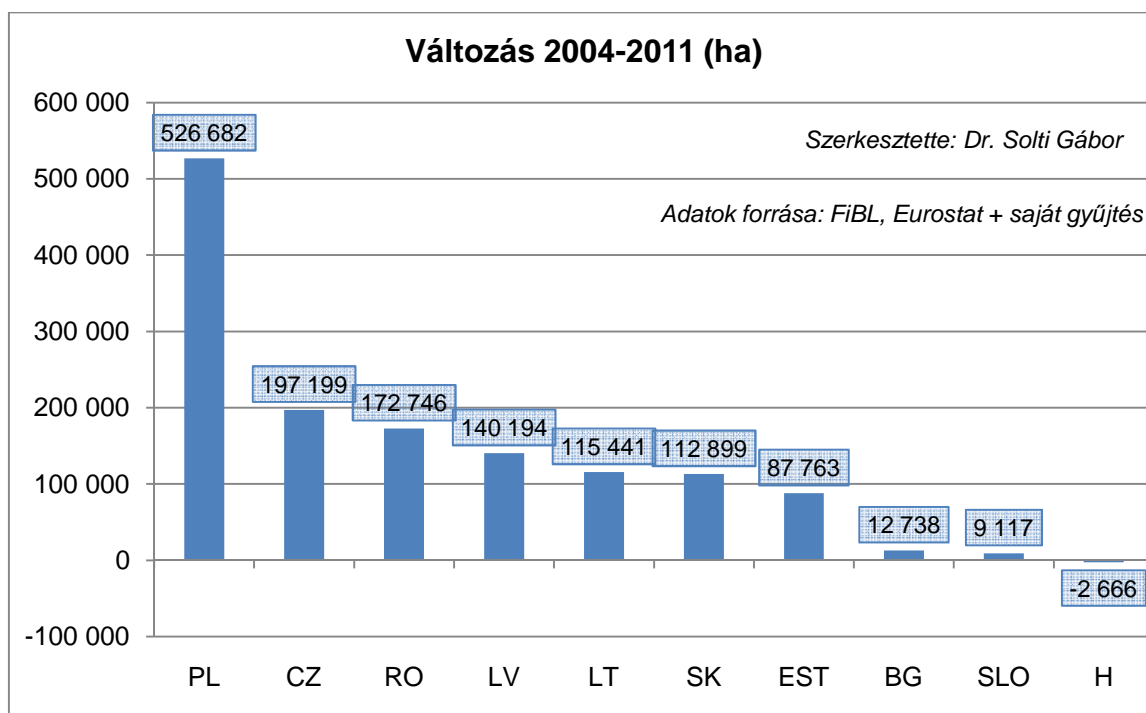
A volt szocialista, jelenlegi EU tagországok öko gazdálkodásának változása 2004-2011 között

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011	Változás 2004-2011	
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	mgmt%*	ha	%
Lengyelország	82 730	167 740	228 009	285 878	313 944	367 062	521 970	609 412	4,1	+526 682	+636,63
Csehország	263 299	254 982	281 535	312 890	341 632	398 407	448 202	460 498	13,1	+197 199	+74,90
Románia	57 200	75 000	104 496	131 401	140 132	168 288	182 706	229 946	1,6	+172 746	+302,00
Lettország	43 902	43 902	118 612	150 505	161 625	160 175	166 320	184 096	10,1	+140 194	+319,33
Szlovákia	53 801	93 943	127 473	117 906	140 755	145 490	174 471	166 700	8,6	+112 899	+209,85
Litvánia	36 864	64 545	96 717	120 418	122 200	129 055	143 644	152 305	5,4	+115 441	+313,15
Észtország	46 016	58 000	72 886	79 530	87 346	95 167	112 972	133 779	14,1	+87 763	+190,72
Magyarország	133 009	128 576	122 766	122 270	122 817	145 942	132 626	130 343	2,3	-2 666	-2,00
Szlovénia	23 032	23 499	26 831	29 322	29 838	29 388	30 696	32 149	7,0	+9 117	+39,58
Bulgária	12 284	14 320	3 061	13 646	16 663	12 320	25 648	25 022	0,5	+12 738	+103,70
Összesen:	752 137	924 507	1 182 386	1 363 766	1 476 952	1 651 294	1 939 255	2 124 250	-	+1 372 113	+182,43

*mgmt% = öko terület az összes mezőgazdaságilag művelt terület arányában

Adatok forrása: 2004-2010: FiBL, 2011: Eurostat, Magyarország: saját gyűjtés

A táblázatot készítette: dr. Solti Gábor

Figyelemre méltó, hogy azonos politikai-gazdasági körülmények között, a kommunista diktatúrákban, a szovjet megszállás alatt élő Közép-kelet európai országokban milyen volt az ökológiai gazdálkodásba vont terület változása 2004 óta, azóta, hogy az EU jelentősen bővítette magát. A tíz országból kilenc ekkor lépett be az EU-ba, Románia 2007-ben. Az azonos politikai-gazdasági múlt és az EU tagság teszi lehetővé az összehasonlítást.

A vizsgált hét év alatt mindegyik országban nőtt az ökoterület, leszámítva Magyarországot, ahol *egyedül* csökkent. A tíz országban a 2004. december 31-i állapothoz képest összesen 1,37 millió hektárral, 182,43%-kal, közel háromszorosára nőtt az ökoterület. Az egyes országok eltérő növekedése a táblázatból jól látható. Figyelemre méltó Lengyelország, ahol hat év alatt közel 527 ezer hektárral, több mint hatszorosára nőtt az ellenőrzött ökoterület. Jelentős, százezer hektár feletti növekedés volt a balti államok közül Lettországon, Litvániában, illetve Romániában, Csehországban, Szlovákiában. Elismerésre méltó Észtország, Bulgária és Szlovénia fejlődése is, mely 191-104-40%-os növekedésnek felel meg. Ebből a sorból lóg ki Magyarország, ahol a vizsgált 2004-2011 közötti időszakban csökkent az ökoterület, 2666 hektárral, azaz 2,0%-kal.

A volt szocialista, ma már EU országok ökogazdálkodásának helyzetét jelzi, hogy az adott ország mezőgazdaságilag művelt területének hány százaléka ökoterület. (A világ átlaga 0,9, Európáé 2,1%, az Európai Unióé 5,1.) Az uniós országok átlagát meghaladja Észtország

(14,1%), Csehország (13,1%), Lettország (10,1%), Szlovákia (8,6%), Szlovénia (7,0%), Litvánia (5,4%). Alatta marad Lengyelország (4,1%), Magyarország (2,3%), Románia (1,6%), Bulgária (0,5%).

Az öko-gazdálkodás egyes országokban egyre inkább eltávolodik a biokultúra alapértékeitől, szellemiségétől és egyre inkább a haszonelvűség, a profit dominál. Ez magával hozza a biobotrányokat. Az ökológiai gazdálkodás megítélésének az alapja az ellenőrzés. Ha van hite az ellenőrzésnek, a vásárlók, fogyasztók bíznak a bioélelmiszerben. Ezért igen nagy az ellenőrző szervezetek felelőssége. És azon kormányzatszerveknek a felelőssége is, amelyeknek feladata öröködni az ellenőrző szervezetek szabályos működése felett. Nincs rosszabb üzenet a társadalom felé a biogazdálkodás ellenőrzésének hitelességéről, mint az ország egyik legismertebb biogazdálkodójának nyilatkozata a gazdaságának ellenőrzéséről: *„Volt olyan ellenőr, aki meglátta, mennyi minden van itt, elment tízórát venni, és csak fél év múlva láttam újra.”* (Föld 2007. március 7. p. 65.)

Az ellenőrök (vagy a gazdák) ilyen hozzáállása aláássa az ellenőrző szervezet hitelességébe vetett hitet, és ez anyagi következményekkel is jár. Pedig az ellenőrzés jó üzlet. Pl. Romániában 15, Szerbiában 16 ellenőrző szervezet tevékenykedik.

Magyarországon 2000-ben 762 gazdálkodót, 53649 hektár területet ellenőriztek. Az ellenőrzés bevétele 70 millió Ft volt. Ez átlagban gazdaságonként mintegy 92 ezer forint ellenőrzési díjat jelentett. Hektárra vetítve 1300 Ft/ha kiadást jelentett. (Természetesen a területtől, növényi kultúrától, gazdaságtól függően jelentős áreltérések voltak.)

2010-ben 2 062 gazdaságot, 130 717 hektárt ellenőriztek. Az ellenőrző szervezetek bevétele – a növénykultúrák, állatfajok stb. ellenőrzési díjai és a területek és állatszámok stb. alapján – kb. 350 millió forint volt. Ez gazdaságonként átlag kb. 120 000, hektáronként 1 900 Ft-os ellenőrzési díjat jelentett.

Tíz év alatt az ökoterület 2,4-szerese, a gazdaságok száma 2,7-szeresére, az ellenőrzés árbevétele kb. 3,5-szörösére nőtt.

Helyzetelemzés

A magyar ökológiai gazdálkodás, a biokultúra mozgalom hosszú ideje válságban van. A válsággal tisztában vannak az érintettek, a civil bio (öko) szervezetek, az ellenőrző szervezetek, a gazdálkodók, a bioélelmiszer termelésben, fogyasztásban érintettek, de az ökológiai gazdálkodást felügyelő szervezetek is. Az érintettek nem akarták vagy nem tudták megszüntetni a válságot. Az nem megoldás, hogy időnként bedobjuk a 300 ezer hektár bővös számot, melyet, mint délibábot követünk. Mert a válság nem csak területi, annál inkább erkölcsi, gazdasági, hatalmi ambíciókból adódik, és az összefogás hiányából.

Hazánkban végre őszintén számot kellene vetni az ökogazdálkodás helyzetével, feltárni a fejlődést gátló okokat, csatlakozni az EU bio-boomjához.

Reméljük, azzal, hogy az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet felvállalta, hogy egy asztalhoz ülteti az érintetteket, elindulhat egy konstruktív párbeszéd, egy demokratikus egyeztetés és megtisztulási folyamat. Köszönet ezért az ÖMKI vezetőjének, dr. Drexler Dórának. Mert ha a civil szervezetek, a gazdálkodók, az ellenőrző szervezetek évek óta nem tudták megtalálni a hazai ökogazdálkodás fejlődése megtorpanásának az okát, akkor az agrárkormányzatnak kellene lépni.

Helyzetértékelés

Magyarország ökogazdálkodása továbbra is válságban van. A teljes ellenőrzött terület 2011. december 31-én 130 343,35 hektár volt, 2 283 hektárral kevesebb, mint egy évvel ezelőtt. Ebben benne vannak az ellenőrzött halastavak, az erdők és nádasok is.

Az átállt ökotérség alig haladja meg a 100 ezer hektárt. Az átállási területek nagysága 22,6 hektár. Az ellenőrzött terület több mint a fele rét, legelő.

Az ellenőrzéseket Magyarországon két ellenőrző szervezet végzi: a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft (91,2%) és a Hungária Öko Garancia Kft (8,8%). 2011-ben mindkét ellenőrző szervezet területi ellenőrzése csökkent.

A hazai ökogazdálkodás stagnálását jelzi, hogy amíg az 1994-2004-ig tartó tíz évben 2 250 hektárról fokozatosan 133 009 hektárra nőtt, addig 2005-2012 között 122 270-145 942 hektár között mozgott úgy, hogy növekedés csak két évben, 2008-ban és 2009-ben volt. 2012-ben kisebb területen folyt ellenőrzött ökológiai gazdálkodás, egészséges, szintetikus

vegyszermentes élelmiszer előállítás, mint 2004-ben! (Példaként, Romániában 2004-2011 között 74 ezer hektárról 300 ezer hektárra nőtt az ellenőrzött öko terület.)

Az **ökológiai vállalkozást** végzők (mezőgazdasági termelő, halgazdaság, feldolgozó, importőr, egyéb nagy- és kiskereskedelmi egységek, raktározók, éttermek stb. vállalkozások) száma a két ellenőrző szervezetnél 1961 volt 2011-ben, 101-el kevesebb, mint egy évvel korábban.

A mezőgazdasági termelők száma Magyarországon 1426 volt a két ellenőrző szervezetnél, 145-tel kevesebb, mint 2010-ben. (Példaként a Bioterra kezdeményezésére létrehozott, az ellenőrzését 2004-ben elkezdett romániai, kolozsvári ellenőrző szervezet, az Ecoinspect Kft 2011-ben 2750 termelőt, vállalkozót ellenőrzött, köztük 340 méhészt.) Ausztriában 22 132 gazdaságot ellenőriznek.

Magyarországon **a bioméhészek** száma 2011-ben 181 volt, ugyanannyi, mint egy évvel korábban. 2001 óta 169-207 méhész között változott az ellenőrzött méhészek száma. A méhcsaládok száma azonban egy év alatt közel ezer családdal, 19 376 családra nőtt a múlt év végére.

Az **állatállomány** mintegy háromnegyede szarvasmarha (24 650 db). Közel 140 ezer db a baromfifélék száma. A sertésállomány 3 609 db. A juhállomány 6 787 db, míg a kecskék száma 1 083 db volt. A lófélék 186 és egyéb állatfajok (68 db) száma elenyésző.

Egy év alatt jelentősen csökkent a szarvasmarha, juh, kecske, sertés és lófélék állománya. Ugyanakkor közel 30 ezer darabbal nőtt a biobaromfifélék száma, és 35-ről 68-ra az egyéb állatok száma.

Magyarország az ökológiai gazdálkodás területén 2011-ben sem tudott elindulni a tíz éve tartó válságából kivezető úton. Teljesítésével a Kárpát-medencében, de az EU-ban is sereghajtó.

A kilábaláshoz az okokkal történő szembenézéshez vezető út első lépésének tartható az Ökológiai Mezőgazdaságért Kutató Intézet (ÖMKI) által 2012. február 2-án „Az ökológiai gazdálkodás hazai helyzete – Trendek és kitörési pontok” címmel Gödöllőn megszervezett konferencia volt. Tíz év után első alkalommal sikerült egy (előadói) asztalhoz ültetni az ökológiai gazdálkodásban, biokultúra mozgalomban olyan tevékenykedőket, akik nem tartanak egymással kapcsolatot. A konferencia előadásainak, vitáinak kiértékelése talán megmutathatja a kitörési pontokat.

Fontos lépésnek tekinthetjük a 2011. szeptember 4-én megalapított Kárpát-medencei Ökogaárdálkodók Szövetségének (KÖSZ) megalapítását. A jelenleg öt országból 16 öko (bio) szervezet Közép-Európa legnagyobb öko (bio) civil érdekvédelmi ernő szervezetete.

Örömmel kell üdvözölni, hogy mind az ÖMKI konferenciájának, mind a Sárközy Péter Tudományos Emlékülésnek fővédnöke dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter, míg a KÖSZ megalapításának fővédnöke Kövér László, az Országgyűlés elnöke volt.

Sajnálatosnak kell tartanunk, hogy dr. Ángyán József távozott a kormányból. Nagy reményt fűztünk ahhoz, hogy támogatásával az ökogaárdálkodásban, biomozgalomban érintett civil és szakmai szervezeteket bevonva, azokat egyenlő elbírálásban és támogatásban részesítve személyében garantálva lett volna a megújítást biztosító ökológiai akcióterv kidolgozása.

Javaslatok

Remélhetőleg a gödöllői konferencia előadói által megfogalmazott, a saját szemszögükből a válság kezelésének javaslatait, kitörési pontokat összesítve, kiértékelve megkezdődhet a közös munka a magyar biokultúra, ökogaárdálkodás megmentéséért. Ehhez mindenkinek vállalnia kell a következményeket, személyes felelősséget.

A megoldáshoz szükség van:

1. Egy erős, az egész Kárpát-medencére kiterjedő biokultúra mozgalom újjászervezésére, megerősítésére, támogatására, öko (bio) szervezetek összefogására. Ezt a szerepet töltheti be a 2011-ben létrehozott Kárpát-medencei Ökogaárdálkodók Szövetsége.
2. A biomozgalomban az ellenőrzés, a tájékoztatás területén, az érdekvédelem és érdekvényesítés területén az ellenséges, kirekesztő, lejárató, a kizárólagosságra törekvő tevékenység megszüntetésére.
3. Becsületes, korrekt versenyszellem kialakítására az ellenőrző szervezetek között, a hatóságok részéről az esélyegyenlőség biztosítására, az etikai kódex újra érvénybe helyezésére.
4. A bioélelmiszerekbe, az ellenőrzésbe vetett fogyasztói hit visszaállítására.
5. A Biokultúra Szövetség és a Biokontroll Hungária Nonprofit Kht közötti kapcsolat törvényes és etikai szempontok szerinti szabályozására, az összeférhetetlenségek megszüntetésére.

6. Az ellenőrző szervezetek állami ellenőrzésének megszigorítására, szükség esetén az ellenőrzések állami kézbe történő vételére.
7. Öko (bio) szakmai kiadványok, könyvek, folyóiratok, gazdálkodást segítő kiadványok kiadására, filmek, CD-k, DVD-k, honlapok készítésének, fenntartásának támogatására.
8. Ökológiai stratégia, akcióprogram kidolgozására.
9. A megújuláshoz elkötelezett, szakmailag jól felkészült, a biokultúra értékeit, az öko-gazdálkodást, ellenőrzést hitelesen képviselő fiatalok bevonására.
10. Az ökológiai gazdálkodásnak együtt kell működni olyan más interdiszciplináris programokkal – agrogeológiai, agrometeorológiai stb. -, melyek eredményei segíthetik az öko-gazdálkodás fejlődését. Kiemelt fontosságot kell tulajdonítani a talajvédelemnek, elő kell segíteni a talajjavító anyagok (alginit, riolittufa, zeolit stb.) ökológiai gazdálkodásban történő felhasználását.
11. Öko-gazdálkodási Főosztály létrehozására a Vidékfejlesztési Minisztériumban.
12. Öko-gazdálkodási Koordináló Bizottság létrehozására.

Meggyőződésem, hogy akik részt vettünk, veszünk a biomozgalomban, akár termelőként, feldolgozóként, vagy a bioéletmód iránti elkötelezettként, az időnkénti nehézségek ellenére is egy csodálatos szellemiségnek lehetünk, lehettünk a részesei. Ennek a szellemiségnek, a bioerkölcsnek, a bioetikának a megalapozója Sárközy Péter professzor volt. Ennek a szellemiségnek, életmódnak megismerése, elsajátítása, az igaz barátságok megőrzése, ápolása fontosabb bármilyen anyagi haszonnál. Az alapító atyák közel 30 évvel ezelőtt elindítottak egy nagyon szép mozgalmat. Ne engedjük, hogy ezek az értékek elveszenek.